

DE VOORDEELEN DER ZINDELJKHEID.

De ellende en 't ongerief, die huisgezinnen en personen te verduren hebben, welke te midden van vuil en slordigheid wonen, en het gemak en genoegen, dat onder de tegenovergestelde rigting te vinden is, worden in het volgende verhaal duidelijk aangetoond.

In gezelschap zijnde met eene vriendin, die een bezoek had af te leggen in eenige hutten, bewoond door werklieden uit eene stad in het Noorden van Engeland, was ik zeer verbaasd over het groote onderscheid met betrekking tot gemak, terredrentheid en geluk, dat ik in de verschillende woningen opmerkte, met opzigt tot den trap van netheid en orde, of wel het tegenovergestelde — dat ik daar vond. Twee hutten met hare bewoners trokken bijzonder mijne opmerkzaamheid.

De eerste hut binnentredende vonden wij den vloer bij de deur zoozeer bedekt met vuil, dat ik waarlijk bang was mijn voet te verzetten. Ter zijde was eene soort van pool, waarin asch, koolsbladen en aardappelschillen lagen, beenderen, vlieggraten en vuil van allerlei soort. Een zwijn, 't smerigste van zijne soort, wroette in dezen onsmakelijken pool en twee kinderen speelden haasje over er naast. Het was duidelijk te zien, dat de arme kleinen in lang niet gewaschen en gekamd waren, hun vel zoo ver dat door 't vuil zichtbaar was, was aschachtig, bleek en vaal. Zij zagen er ongezond uit en 't was alsof zij in hunnen groei waren gestuit.

Wij traden binnen. De muren waren misschien eens wit geweest, maar hadden nu eene soort van slijkkleur met vegen, door vette of zwarte vingers er op gesmeerd. Het was moeilijk te raden of de vloer van hout of steen was, zoo dik was zij met vuil bedekt. Een klein kind sliep in de wieg, met een ruigharigen hond aan 't voetenend; de wieg, de kleeren, het kind en de hond alles was even smerig. In een hoek van de kamer stond een konijnshok en verscheidene duiven huppelden rond, en de stank dezer dieren was alleronaangenaamst. Vlak bij lag een hoop vuil goed, een paar fettige borden en een pot met vuil zeepsoep. Voor den haard zat de vader des huisgezins met een vuil geigst, vuile handen, vuile kleeren, een kort vuil pijpje rookende en op den vloer spuwende. Zijne vrouw, niet zindelijk in persoon of kleeding, stond bij 't vuur eenige bokkingen te bakken. Op dat oogenblik kwamen hare twee oudste dochters binnen, en zij ging voort met het middagmaal op te doen. Denk echter niet dat zij behoorlijk de tafel dekte en de borden en schotels omwiesch of wande, of dat zij het noodig vonden, de meisjes na haar werk, de moeder na haar koken, de vader na zijne pijp, of de kinderen na hun spel, om hunne handen te wassen alvorens te gaan eten — volstrekt niet. Het water van de aardappelen werd in den pot met zeep op gedaan en de sauskom op tafel gezet; de ongewassen borden, die evenwel door den hond wellicht waren afgelikt werden op tafel gezet om den inhoud der koekepan te ontvangen. Een der kinderen werd naar de kom-en-eischwinkel gezonden om een brood, de andere naar de tapperij om een kruik bier, en zonder verdere voorbereiding begon het middagmaal. De meisjes zag ik alleen een vullen strochoed neergooijen met zwierig maar vershoten liat opgemaakt, en zij vertoonden hare verwaste haren gedeeltelijk in vuile papillotten gerold. Hare japonnen waren licht en opzigtig met strooken en open mouwen maar met slijk-patten en vetkleuren als bedekt en hare schoenen en kousen waren vuil en gescheurd. Het bezoek mijner vriendin in deze hut had eigenlijk ten doel een ziek meisje te gaan zien; wij lieten de familie dus aan haar maal en gingen naar boven. Het venster was nog niet open geweest; twee bedden, behalve dat waarop het zieke meisje lag, waren nog niet opgemaakt; de gansche kamer was een toneel van vuilheid en wanorde, en de lucht was benaauwd en walgelijk. Mijne goede vriendin, die zulke bezoeken niet ongewoon was, wierp het venster open, ging toen naar de pomp, spoelde een kommetje en vulde het met water. De versche lucht en alleen het gezigt van het schoone water verfrischten mij zoowel als het arme meisje. Zij spoelde dadelijk haren mond, wiesch haar gezigt en handen en droogde ze af aan een handdoek, die mijne vriendin haar aantroefte uit een mandje door haar medegebragt; en gebruikte toen eenige versverschingen die zich daar ook in bevonden. Hierna gingen eenige minuten voorbij met spreken, Bijbellesen en gebed, en mijn hart was verwikt toen ik zag hoe het arme meisje omringd als zij was door menschen, die noch om zindelijkheid noch om godsdienstigheid zich schenen te bekommeren, toch voor geen van die beiden onverschillig was. Arm kind! haar toestand moet wel zeer onaangenaam geweest zijn. Mijne vriendin zeide mij naderhand, dat men het wenschelijk geacht had haar in een gesticht te brengen, waar zij al de gemakken en oplettendheden zou genieten, die haar toestand vereischten; maar dat zij al zulke voorstellen afloeg en liever verkoos in hare ellendige woning te blijven in de hoop, dat de bezoeken harer christelijke vrienden eenen goeden invloed op hare betrekkingen zouden uitoefenen. Mijne vriendin had zich voor het lichamelijke en geestelijke welzijn der familie veel moeite gegeven, en verliet zelden de ziekkamer der arme Marie zonder een woord tot een ander lid van 't huisgezin te rigten. Het was echter noodig

dit met groote omzigtigheid te doen, daar zij er zeer gevoelig voor waren als men zich met hunne huishouding bemoeide; en beleedigd zijnde misschien de arme zieke van haren eenigen troost berooven zouden — het bezoek harer vrome vrienden. Toen wij weer beneden kwamen was de familie uiteengegaan; het kind alleen lag nog in de wieg en de hond was op de tafel gesprongen en bezig het overschot der aardappelen uit den schotel op te eten. Toen wij weer onderweg waren, zeide mijne vriendin tot mij, dat in den tijd toen de cholera in die buurt woedde, drie slagtoffers in dat huis geveeld waren, twee kinderen en eene zuster der moeder; dat bij die gelegenheid het huis geheel schoongemaakt was geworden, op bevel van de kerkelijke overheid; maar de smerigheid van dit huisgezin was zoo onverbeterlijk, dat het niets geholpen had.

Het arme zieke meisje was buiten 's huis opgevoed geworden en had zich aan meerdere netheid gewend, doch toen de omstandigheden haar weder in het ouderlijk huis bragten, had zij te vergeefs beproefd die daar in te voeren. Zij was nog niet lang thuis geweest toen zij door eene hevige koorts werd aangetast, die door den geneesheer alleen werd toegeschreven aan den invloed van het slapen in een benaauwd vertrek en de omgeving van onzuivere lucht. Zij had de koorts doorworsteld, maar scheen nu in eene kwijning te zijn vervallen. Later vernam ik haren dood en de groote droefheid harer ouders over het verlies van zulk een braaf kind, dat zij waarlijk lief hadden; maar ik vernam niets van eene verbetering hunner slordige gewoonten, schoon naar alle waarschijnlijkheid die gewoonten de ziekte en den dood van vier leden van hun huisgezin veroorzaakt hadden, en zeker ook op de overigen nadeelig werkten.

Ik bezocht een andere hut, die het volmaakte tegenbeeld van het pas beschrevene vertoonde. Het was eene nette hut, toebehoorende aan den eigenaar der molens, waarin dit huisgezin werkte, en deze werd schoon en ordelijk gehouden. De vrouw zeide mij dat de bewoners op gezette tijden hunne hutten moesten witten, en van tras en andere dingen hiertoe noodig voorzien werden. Zij maakte verontschuldgingen voor het weinig nette uitzien van haar huis, en voegde er met een glimlach bij, dat de tijd om het te witten zeer nabij was. Ik ben zelden in eene woning geweest die zoo keurig netjes was, en indien ik niet zoo veel waarde hechtte aan de kracht, die de kalk heeft om de lucht te zuiveren en besmetting te weren, ik zou haast gezegd hebben dat het voorgenomen witten overbodig was.

Een groote steen aan den ingang was zoo wit als krijt; een schrapper en vloermat, die men niet altijd bij den ingang eener hut vindt, maar die het geld spoedig zou opbrengen, om niet te spreken van het aangenaam en ordelijk uitzien scheenen het binnenkomen met vuile voeten voor iedereen te beletten. De welk was niet onopgemerkt gebleven en de vloer der zitkamer, waarin de straatruur uitkwam, was zeer schoon. De ramen waren zoo helder als kristal en met nette neteldoekse gordijnen behangen. Eenige menschen als zij schoon goed namen, betzij kleederen hetzij voor het huishouden, voor zichzelf, schijnen er niet om te geven of het spoedig vuil wordt of niet, en of het erg of weinig vuil wordt voordat het weer wordt gewaschen. Dat zijn geen nette menschen, en zoo was het huisgezin ook niet dat ik nu bezocht. Er lag een schoon servet op de regtbank, en toch had dit er al eene gansche week gelegen, want het was nu vrijdag. De goede vrouw was bezig hare kopjes en schoteltjes om te wassen; zij sloeg haren theedoek uit en hing dien op een touw dat daarvoor gespannen scheen; zij nam een doek van minder soort om de tafel, de regtbank en de pan af te vegen, waarin zij haar theegood had omgewassen, en in korten tijd was ieder voorwerp op zijne plaats gezet, en was alles in orde.

Een rek was met linnengoed behangen om voor het vuur uit te dampen, en eenige ijzers op het vuur benevens een klein mandje met vochtig goed bewezen, dat het strijken nog niet geheel was afgeloopen. De borden en schotels waren in gelijke rijen op de toonbank gezet, en verscheidene blinkende deksels van samspannen en blakers met een schuimspaan, snuiters, den vazel en stamper en verscheidene andere kleine voorwerpen, allen even blinkend, stonden op den schoorsteenmantel. Er was eene wieg — maar o welk een onderscheid met de eerste. Die had de kleur van eene pakmand; deze was zoo wit als toen de biezen pas gevlachten waren. Het kindje lag er niet in, maar de wieg was er voor opgeschud. De peluw zacht en in eene schoone sloep eene nette spreij van lapjes, en de wollen deken schoon en wit.

De kleeding der moeder was in overeenstemming met de meubelen en de woning. Zij had zwarte kousen en nette goed passende schoenen, een katoenen japon met de mouwen opgeslagen voor het werk, een schoon, gekleurd voorschoot, en muts en zakdoek netjes opgemaakt. Ik kan haar mij nog duidelijk voorstellen. Zij zag er uit als eene erbare naastige vrouw en moeder, met gezond en vrolijk uiterlijk, gereed om haren man en kinderen met een glimlach als welkomstgroet te ontvangen, als zij van hun werk te huis kwamen.

Het duurde niet lang of er kwam een meisje van 9 of 10 jaar binnen met haar kleine broertje, dat zij eens een luchtje had laten scheppen. Zij veegde hare voeten af op de mat, hoewel de weg geheel schoon was; maar de gewoonte om dit te doen was haar zeker reeds zoo vroeg

ingeprent, dat zij het huis niet kon inkomen zonder het te doen; en gewoonten van netheid zijn de eenige waarborgen voor daden van netheid. Zij legde het kleintje zorgvuldig in de wieg, hing toen zijn en haren hoed op, vouwde de omslagdoeken op en legde ze in eene lale. Dit werd alles zonder eenig bevel der moeder gedaan, maar het was blijkbaar dat de moeder aan de kinderen den regel had geleerd: „Eene plaats voor alles en alles op zijne plaats.”

Toen ik de geschiktheid der woning bewonderde en de gemakken die er in waren tot welzijn der bewoners, zeide zij: „Ja, onze huisheer is zeer schikkelijk geweest en de huizen zijn voor hunne grootte zeer ruim. Dit bragt haar op het aanbod om mij het huis te laten zien, en zij toonde mij met veel welbehagen de maatregelen, die genomen waren om altijd put- en regenwater te hebben en om het vuile water te laten wegloopen; de ketel voor het waschwater en om het bier te brouwen, de kelder en zolder. Alles was gemak en volmaaktheid op eene kleine schaal. Maar het was even duidelijk, dat de bewoners gezind waren om van al deze voordeelen partij te trekken, als dat de huisheer wilddadig en verstandig te werk was gegaan bij 't stoffeeren. Reinheid en netheid bloksen zowel boven uit als beneden. Er waren twee lichte luchtige slaapkamers en een of twee groote kasten. De planken waren netjes geschikt en schoon en alles was in de beste orde. Er was geen stof, geen vuilnis, geene vuile vingertoppen op de deur, geen vet op den vloer.

Misschien heeft iemand wel lust om te bemerken: „Ja het is zeer aangenaam om eene geschikte en goed gemeubileerde woning te hebben, maar niet ieder handwerks huisgezin kan dat; deze menschen moeten veel rijker geweest zijn dan wij.” Rijk zijn zij zeker, want zij leven zonder gebrek, betalen hunne huur en hebben eene kleinigheid over voor den dag des onderdoms en der ziekte. Maar als zij vraagt wat zij verdienen, zult gij misschien met verbazing hooren, dat hun wekelijksch inkomen hetzelfde is als dat van het reeds beschrevene slordige huisgezin, en dat zij nog een persoon meer te onderhouden hebben. Hun welzijn is het gevolg van naastigheid, netheid en orde, zoo als de ellende der anderen voortvloeit niet uit armoede, maar uit slordigheid, vuilheid en wanorde. Het zou hard zijn voor het nette huisgezin, en ik vrees misschien te vergeefs beproefd op het slordige huisgezin, maar indien het mogelijk ware om voor drie maanden van woning te veranderen, twijfel ik niet of wij zouden in de eene den pool uitgeschept vinden, het vuilnis weggeveegd, de vloeren geschuurd, de muren en zoldering gewit, de vensters schoongemaakt en wijd opengezet, de dieren uit de huiskamer der menschen verbanen, de meubels geboord, alle vet- en vuiligheid weggenomen, het bedde- en linnengoed en het voorkomen van ouders en kinderen rein en ordelijk; terwijl in de nu nette woning al de tegenwoordige gemakken veronachtzaamd zouden zijn, en elke schijn van welvaren zou plaats maken voor vuilheid en ellende.

EEN MONNIK DOOR EEN KIND TEREGETGEWEZEN.

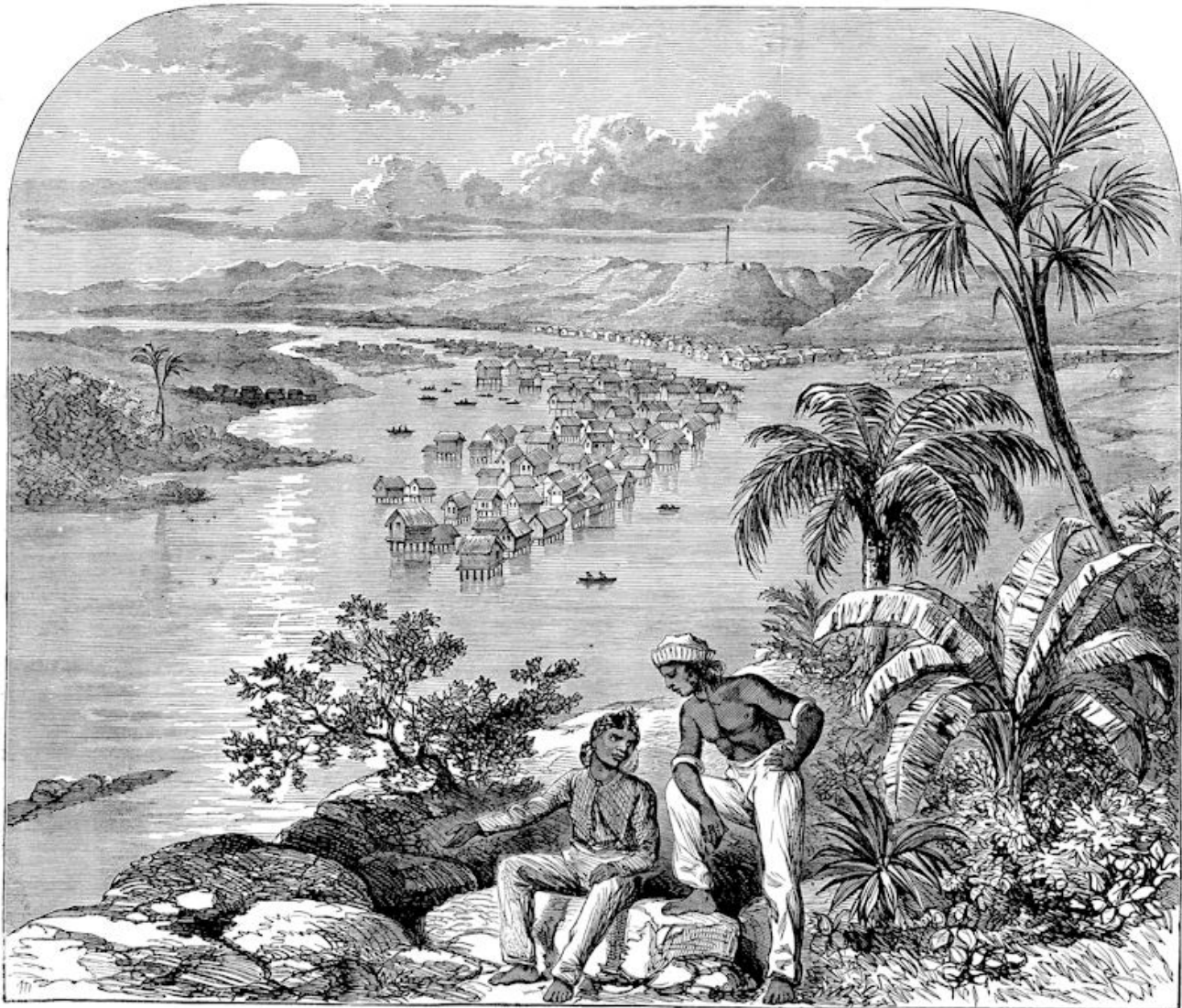
Erastus, een beroemd duitseh godgeleerde uit de zestiende eeuw, verhaalt het volgende in eenen brief, gedateteekend 31 December 1544.

„Een monnik predikte eens te Imola, 1) en zeide tot de schare, die aandachtig toelisterde, dat de menschen door hunne deugd en hunne goede werken den hemel moesten verdienen. Een jongen uit de geringste volksklasse deze leer hoorende voorstellen, riep terstond uit: „Als dat geen leugens zijn, dan weet ik het niet; want de bijbel zegt ons wel degelijk, dat Christus ons den hemel door zijn lijden en zijn dood ontsloten heeft, en dat God ons uit genade alleen om Jezus' verdienste en volmaakte gerechtigheid wil zalig maken!”

Daarop ontstond er eene redevisseling tusschen den armen knaap en den ouden prediker. Deze door de antwoorden van zijne tegenpartij in het naauw gebragt, en niet minder in het harnas gejaagd door de goedkeuring, welke zijne toehoorders aan de uitspraak des knaaps scheenen te hechten, riep luide uit: „Pak u weg, jonge deugniet! gij komt naauwelijks om den hoek kijken, en gij durft reeds uw oordeel uitbrengen over dingen, welke de verstandigsten onder ons naauwelijks wagen uit te leggen.” — „Hebt gij nooit gelezen,” antwoordde de knaap: „Uit den mond der kinderen en der zuigelingen hebt gij uren lof toebereid?” Toen de monnik deze woorden uit de Heilige Schrift hoorde, verliet hij oogenblikkelijk den kansel, en weinige uren daarna werd de arme knaap gevat en naar de gevangenis gebragt.

„Hij is er nog,” schreef Erastus aan het einde van dit zijn verhaal.

1) Imola is eene stad, een bisschopszetel in den voormaligen Kerkelijken Staat, en heeft tegenwoordig ruim 8000 inwoners.

BRUMEI, DE HOOFDSTAD VAN BORNEO, IN DE DONDER-EN-BLIKSEMBAAI.

BORNEO EN DE DAJAKKERS.

De zon was bijna ondergegaan boven de Donder-en-Bliksembaai. De upaas en palmboomen aan het einde van de stad begonnen hunne schaduwen op te geven. Eene gebroken wolkenmassa vóór de ondergaande zon verduisterde alles in het rond. De rivier, langzaam kronkelende door de stad en het land, stroomde ons voorbij, terwijl hare gerimpelde wateren als met purper besprenkeld waren. Er woei eene aangename koelte. Een liefelijk tafereel spreidde zich voor ons uit. Op den achtergrond eene reeks van heuvelen met hier en daar gloeiende toppen en steile wanden. Eenigen met gras, anderen met boomen bedekt. Op een van die waren overblijfselen van eenige spaansche batterijen. De stad Brumei zelve zag er wonderlijk vreemd uit. De inboorlingen heeten haar „Dar'-u'-salam," „het overblijfsel van vrede," maar de vreemdelingen hebben haar teregt beschreven als het „Venetië van hutten." De zoutwater-kreek of rivier breidt zich hier tot een klein meer uit. De huisjes zijn op kleibanken gebouwd op de dunste palen — enkel palmboomen die in drie jaren verrot zijn. Langzaam, drassig en modderig vloeit het water er onder door, en bij eb liggen de banken bloot met de afzigtelijkste voorwerpen.

Booten of kano's varen rond, waarvan eenige zoo klein zijn, dat zij nauwelijks een kind kunnen bevatten; werkelijk zijn het slechts uitgehoolde onbehouden houten blokken. De moeders vertrouwen er hare

DE CHRISTELIJKE FAMILIEKRING, VII.

kinderen gerustelijk in, daar zij zwemmen als visschen, zelfs kinderen van maar drie jaren oud.

Opgehoopt op de veranda's der huizen ziet men mannen, vrouwen en kinderen, van welke 25,000 in deze vreemde stad wonen. Dagelijks wordt in de levensbehoefte door eene drijvende markt van eenige honderde kano's voorzien. In elke kano zit een of twee vrouwen, die stroo-hoeden dragen van een ned. el in diameter. Zij varen de stad op en neer, trekken door de waterstegen, en rusten daarna in den slapen tijd achter de huizen. De meeste dier vrouwen zijn ongelukkige oude slavin-nen. Zij koopen en verkoopen vogels, groenten, visch en fruit. Het bergvolk vergadert op onderscheidene plekken onder waranden van vrucht-boomen of in grasrijke velden, maar altijd op eene aangename plaats. Land-bouwvoortbrengselen worden verruild voor zout, visch, ijzer en kleederen.

De warrelende rook, die uit de beschaduwde valleijen opstijgt, be-wijst dat de bewoners talrijk zijn. Zij zijn er bijzonder op gesteld om slaven en menschenhoofden te bekomen. De Dajakkers, zoo als zij genoemd worden, achten zich rijk en eerwaardig al naar het aantal menschelijke hersenpannen die zij bezitten. In sommige hunner huizen vindt men manden vol met hersenpannen; in andere hangen zij tot ver-siering aan den wand. Geen jongeling mag dan ook in het huwelijk tre-den, of hij moet ten minste het bekkeneel van een door hem verslagen menschelijk offer kunnen toonen.

Om die bekkeneelen te verkrijgen, die zij beweren alleen van vijanden afkomstig te zijn, zoeken zij twist met naburige stammen, en doen hun

weet wat Hij van u vraagt, en is Hij niet waard, dat gij iets voor Hem waagt, iets voor Hem overhebt, die alles overhad voor u. Vreest niet voor hen, die het lichaam dooden, en daarna niets meer kunnen doen; maar vreest Hem, die beide ziel en lichaam kan verderven in de hel!"

Zoo ging het voort, en zoo eindigde het. En na het amen stemden drie of vierduizend stemmen samen in het lied, dat wij thans zingen beïjmd in Ps. 27: „God is mijn licht, mijn heil, wien zou ik vreezen? enz. Toen was de berijming eenigzins anders, maar de inhoud even krachtige geloofstaal. De melodie kon niet gezegd worden bijzonder schoon te zijn, maar God, die op het hart ziet, zag menig hart opgaan in hetgeen de mond uitsprak. Daarop volgde het eene lied uit Clement Marots zangen het andere, en het scheen alsof er geen einde aan al die uitingen des geloofs, der hoop en der liefde komen zou. Herman Strijker stak zijne hand omhoog. Den volgenden dag zou de prediking op deze zelfde plaats herhaald worden. Nu noodigde hij diegenen uit de vergadering, welke tijd en lust hadden, uit om den doop van een kindje bij te wonen. Maar de carillon-speler was reeds weder vertrokken, in alle haast spoedde hij zich naar de stad om niet te laat te zijn voor de carillon-musiek op zijn toren. Zijne dochter volgde hem.

Alles had hetzelfde aanzien behouden. Vreedzaam scheen de zomerzon op het aardrijk neêr. Voor het oog van Frank was niets onrustbarends op te merken. De groote massa menschen, die even als hij naar de preek geweest waren, gingen groepswijze verschillende zijpaden in, hunne liederen zingende. Hunne toonen stierven allengs meer weg uit het oor van den speler, naarmate hij de stad naderkwam.

„Vader, ik wenschte, dat onze Karel bij ons geweest ware!" sprak het meisje.

„Hij is veiliger op zee dan in dit onrustige land," was het antwoord. „Maar inderdaad, meester Strijker spreekt goed en uit een hart dat ten volle overtuigd is. Ik ben blij, dat wij er geweest zijn, Lijksen."

Een haastige voetstap ging hen voorbij.

„Gaaf gij naar huis, meester Timmerman? Ik dacht, dat gij overgebleven waart voor de dienst op morgen."

Een mild en vriendelijk gelaat keerde zich bij deze woorden om. „Neen, maar ik dacht wel dat gij mijne opinie kendet. Ik voor mij wil van den kinderdoop niets weten, maar ik veroordeel hen niet die hem aanhangen."

Frank voegde zich vertrouwelijk bij hem. Ofschoon Timmerman anabaptist was (welke naam een slechten klank had voor velen), was hij geen dweperig aanhanger van Menno Simons, die zich vijandig stelde tegen Kalvijn en Luther, omdat dezen in een ondergeschikt punt het niet met hem eens waren. Frank schikte zich reeds om de bewijsgronden van Timmerman aan te hooren; maar deze wilde over het betwiste punt in het geheel niet met hem spreken. „Er is," zeide hij, „zooveel verschil en zoo weinig broederlijke liefde, dat wij maar niet over twistige zaken moeten spreken in dezen tijd. Alleen wilde ik u verzoeken, u toch vooral niet te laten leiden door menselijke woorden, maar door het Woord Gods zelf. Ik wil niet, dat gij mij gelooven zult, geloof de Heilige Schrift. Deze getuigt van de Waarheid. Maar laat ons elkander niet verketteren om bijzaken, daar wij in de hoofdzaak eens zijn." Zoo sprak Timmerman, en had het aan hem gelegen, dan was er nooit scheiding tusschen de Protestanten gekomen, dan waren Luthers en Kalvijas aanhangers nooit uiteengegaan.

„De vijand, de zielsvijand zit er achter," zoo vervolgde hij nog. „Reeds wordt ons berigt, dat de koning van Spanje de Lutherschen meer begunstigt dan de Gereformeerden."

„Ach," zeide Frank, die tot de eersten behoorden, „de gunsten van den koning zijn bitter."

Gereformeerden was de algemeene naam, waarmede de aanhangers van de geloofsbelijdenis van Genève zich onderscheidten van hen, die de augsburgsche confessie geloofden.

„Ach, mijn broeder," zeide Timmerman, digt bij de poort van Gent stilstaande, terwijl hij over de vruchtbare vlakte heen naar de dijken keek, „wanneer de dijken doorgebroken zijn en de wateren der vervolging het land overstromen, dan zien wij geene oneffenheden meer; wij zijn allen broeders in de verdrukking."

Zoo gingen zij de naaste straat in. Drie jaren later werd het geloof van hem, die zoo sprak, op de proef gesteld, en standvastig bevonden.

HET CHRISTELIJK LEVEN.

In de voorstelling van vele menschen is het christelijk leven nog steeds iets afgezonderds van het maatschappelijke; het eerste staat boven aan in hunne schatting; maar het laatste sleept hen mede. Het eerste heeft hunne beste misschien, maar het laatste zekerlijk hunne meeste uren. De man in zijn dagelijkschen beroepsarbeid en de man die ten avondmaal gaat, de moeder en de Christin zijn twee personen in den zelfden mensch. Van daar botsingen. Van daar klagten over de wegen en betrekkingen waarin ons God geplaatst heeft, alsof onze aardse bestemming hinderlijk ware aan onze hemelsche roeping; alsof een volkomen Christen te zijn slechts bereikbaar ware voor lediggangers en ouden van dagen. Van daar dat zoo menig belijder zichzelf mishaaft, en toch niet vordert; dat de eischen en geboden van het Christendom hem moeilijker schijnen dan zij zijn; dat hij niet weet hoe hij het aan zal vangen om zijne zaligheid uit te werken met vreeze en beven, te midden van zooveel dat, en met regt, ook zijn hart, ook zijne ziel, ook de inspanning zijner zedelijke krachten vordert.

En toch de zaak is eenvoudig, indien men het evangelie raadpleegt en begrijpt.

Niet het christelijk leven moet nevens het menselijke worden aangenomen, maar het menselijke moet in een christelijk leven overgaan. Ziedaar de groote ommekeer dien de Heiland in ons te weeg brengt, als Hij waarlijk over ons heeft gelicht. Ons leven wordt een leven van dankbaarheid aan Hem door het geloof. Wij nemen niet zoozeer het christelijk beginsel in ons op, maar het christelijk beginsel verslindt ons, neemt in, doordringt, bezielt geheel ons hart; regeert ons doen en laten, reinigt, heiligt onze geheele huiselijke en maatschappelijke pligtsbetrachting, door haar een hooger, een verhevener doel voor te stellen, dan of de achtung der braven of eene bedriegelijke zelfvoldoening: de verheerlijking van God. En die reiniging, die heiliging tot het doel is een gevolg van het hooge roersel, dat ons bij al onze gedragingen bestuurt en weêrhoudt: liefde tot God, liefde tot CHRISTUS, die „ons dringt" zoo als de apostel zegt. Ziedaar de christelijke heiligmaking, welke niet bestaat in het verloochenen van deze of die genoegens, welke ons al te wereldsch, al te buitensporig voorkomen, niet bestaat in het getrouw opkomen tot het bedehuis, het geregeld vieren der christelijke feesten, het deelnemen, met aandoening deelnemen aan de verkondiging van 's Heeren dood; niet bestaat in het doorvlechten onzer wereldsche gedachten met eenige geestelijke overdenkingen; in het afwisselen onzer in de vele dingen des levens met hart en ziel doorgebrachte dagen, met eenige anderen, waarin men zich bij het ééne noodige laat bepalen; met de genade Gods laat troosten, en aan dood en eeuwigheid denkt; maar welke is: „een wandel waardig het evangelie, een wandel waardiglijk den Heere tot alle behagelijkheid." Ziedaar de christelijke goede werken, welke niet bestaan in de betrachtting van eenige deugden door CHRISTUS, in onderscheiding van de wetgeleerden zijner dagen, op den voorgrond gesteld, maar in eene wijding van al onze pligten door ze te onderwerpen en te toetsen aan dat ééne zelfde groote voorschrift, tot welks opvolging ons de genade Gods in CHRISTUS dringt: God lief te hebben boven alles, en onze naasten als ons zelve. Ziedaar de christelijke dankbaarheid, welke niet vervuld wordt door op een avondmaalsdag na het eten des broods en het drinken van den drinkbeker, met een diep gevoel van de genade des Heeren overstelpt te wezen, en met hooger aandoening aan zijne voeten neder te zinken en Hem te danken, verteederd door, en Hem lief te hebben om zijne liefde; maar eene dankbaarheid die, tot den bodem onzer harten doorgedrongen, ons bijblijft bij al wat wij doen; ja onze tweede wil wordt, die al de vermogens onzer ziel in beweging zet en houdt.

Deze is de zedelijke toestand waarin de echte Christen verkeert; zoo is alles in zijn hart in evenwigt en samenstemming; zoo maken al zijne gedachten en gedragingen, ook in aardse betrekkingen, een gelouterd geheel uit met zijn geestelijk leven. Die eene regel, wiens beginsel is dankbaarheid, sluit alle andere geboden in; zijne toepassing is al wat CHRISTUS eischt. Naar dezen regel leeft de Christen voor zijnen Heer, verheerlijkt hij God, „het zij hij eet, het zij hij drinkt, het zij hij iets anders doet." Naar dezen regel toont hij zijn geloof, drukt hij zijne liefde uit, „stelt hij zijn leven tot eene Gode behagelijke offerande, zijne redelijke godsdienst."

N. B.

DE OOIJEVAARS.

Des ooijsaars huis zijn de denne-
boomen. Pa. 104 : 175.

Zoo er onder de wilde vogels enkelen zijn, die zich op eene bijzondere bekendheid met de menschen mogen beroemen, dan zijn het voorzeker de vogelen, die op bovenstaand plaatje zijn afgebeeld.

Voor al kinderen schijnen deze iets aantrekkelijks te hebben. Allerlei sprookjes zijn er van hen onder het jonge geslacht en onder de eenvoudige landlieden in omloop; en zeker is het wel, dat geen vogel in den regel met meer genoegen gezien, en dus ook minder door grooten en kleinen vervolgd wordt, dan de ooijsaar. Zeker draagt hiertoe ook veel bij, dat zijne verschijning in ons vaderland altijd een teeken is van de aankomst der lente. Als men den ooijsaar ziet, zal men ook niet lang behoeven te wachten om het gekwaak van den kikkvorsch te hooren. Hij is de regte herra van de lente. Hierdoor reeds is zijne aankomst een aangenaam voortteeken van zoele, warme dagen, na dikwerf snerpende winterkoude.

En daarbij komt nog zijne fraaie uiterlijke gestalte, zijn deffig voorkomen, zijne zuivere kleur, helder wit en gitzwart, niet door elkander, maar zeer sterk van elkander afgescheiden. Die slanke hals, die spitse lange snavel met zijne oranje-roode kleur, die eveneens roodgekleurde lange spillebeenen, die heldere zwarte klavers in den zilverwitte kop, dat alles heeft iets belangwekkends, iets, dat reeds op het eerste gezigt bekoort.

De ooijsaar moet onder de groote vogels gerekend worden. Zijn ligchaam is zoo groot als dat van eene gans; maar zijn hals is veel langer en hij staat ook veel hooger op de pooten. Een zeer fraaie, breede, zwarte rand omzoomt zijne lange groote vlerken. Al het overige van zijn ligchaam, behalve snavel en pooten, is bedekt met zilverwitte vederen. Zijn staart is betrekkelijk zeer kort en bestaat uit tamelijk harde stompe vederen.

De ooijsaar houdt zijn verblijf in de nabijheid van slooten, poelen en moerassen. Vandaar dat men hem nooit in bergachtige streken vindt, ten minste niet om er zijn verblijf te houden. Hij moge bij het doen zijner verre togten eene enkele maal onderweg rusten, lang zal hij op eene drooge plaats niet blijven, om de eenvoudige reden, dat hij daar geen voedsel vindt. De ooijsaar behoort tot de moerasvogels en is een steltlooper.

Den naam van steltloopers heeft men aan die vogels gegeven, wier beenen op eene meer dan gewone lengte kunnen geschat worden. Zoo behooren de reigers en ooijsaars daarom ook tot de steltloopers. Als men hen zoo ziet wandelen, dan heeft het er ook werkelijk wel iets van of zij op stelten loopen; zoo langzaam en afgemeten zijn de schreden die zij maken. Vliegende loopers zijn zij volstrekt niet. 't Schijnt zelfs of hunne lange pooten hen daarbij meer hinderen dan helpen. Maar meest alle steltloopers zijn onvermoeibare vliegers.

En beide deze dingen: hunne lange pooten en hunne uitmuntende vlugt zijn voor hunne leefwijze uitnemende zaken. We kunnen daarin de groote wijsheid des Scheppers duidelijk erkennen. Deze vogels zijn, zonder zweemvogels te zijn, toch watervogels, in dien zin, dat zij altijd in de nabijheid van het water, of in het water, of in het moeras hun voedsel moeten zoeken. Aan de oevers der wateren groeijen nu meestal lang gras, liesch- en rietplanten, en de arme vogel zou niet in staat zijn zich in dat scherpe goedje te bewegen, indien zijne lange beenen zijn tamelijk zwaar ligchaam niet over de punten heen en tusschen de lange rieten door konden dragen. Maar al gaat dat nu nooit op een drafje, het gaat nu toch.

Zijne vlerken zijn in evenredigheid van zijn ligchaam zeer lang. Bijna 8 palmen, zoodat sommige groote ooijsaars wel eene vlugt van twee nederlandsche ellen hebben. En deze lange vlerken doen hem uitnemende diensten.

Want de ooijsaar is een trekvogel. In de koude kan hij niet leven. Zoodra het hem dus op ééne plaats te koud wordt, doet hij even als de aanzienlijke rijke lieden, hij trekt naar het zuiden en maakt alzo, dat het voor hem altijd zomer blijft. Maar tot zulke verre togten moet hij ook zeer goede vervoermiddelen hebben, en daarvan heeft de Schepper hem in de beste mate voorzien.

In 't begin van Maart, of als 't weder wat gematigd is, komt de ooijsaar uit Afrika en Zuid-Spanje naar ons toe. Gedurende den winter houdt hij daar zijn verblijf. Dat is men door een teeken aan verschillende ooijsaars te doen, met volkomen zekerheid te weten gekomen.

Eerst ziet men in dat gedeelte des jaars, zoo nu en dan, een enkelen ooijsaar hierheen komen. Dat zijn mannetjes, die eens komen zien, of hun verblijf van het vorige jaar nog in bekoorlijke orde is; want zij komen bijna altijd op dezelfde plaats, waar zij vroeger geweest zijn, weer terug; er zijn voorbeelden van, dat dezelfde ooijsaars twaalf jaren achtereen in hetzelfde nest hunne eieren legden. Daar zij nu ieder jaar iets nieuws bij hun nest bouwen, laat het zich best begrijpen dat zulk een nest ten laatste tamelijk hoog en dik wordt, en men mag dan ook wel gelooven, wat wel eens gezegd wordt, dat een oud ooijsaars-nest eene kar-vracht hout is.

Heeft het mannetje zijn onderzoek geëindigd, en ziet hij, dat het huis met eene kleine reparatie meer bewoonbaar is, dan gaat hij terug naar Spanje of Afrika, over de Ardennen, over Parijs en Lyon, over de Pyreneeën en de straat van Gibraltar heen, vliegend dan de spoorwagens, om zijn wijfje te halen, en er zijn voorbeelden van, dat zij dien verre togt, heen en weder, in acht dagen tijds hebben afgelegd.

Nu begint het leven. Mannetje en wijfje doen hun best om hout te halen uit het bosch. Daarbij zijn tamelijk dikke takken hun niet onwelkom. Alleen in grooten nood maken ze in ons land het nest in eenen boom. En als zij dat doen, dan moet de boom daarvoor zeer geschikt zijn; dan moet hij zeer hoog zijn en van boven een platten kruin hebben, zoo als dat bij sommige denneboomen het geval is. Maar dat zal in ons land bijna nooit gezien worden, omdat de landlieden meestal de vriendelijkheid hebben het fundament voor het ooijsaars-huis in de lucht te leggen. De ooijsaars bouwen in den waren zin des woords hunne luchtkasteelen. De landlieden leggen namelijk op den nok of op de gevelpunt van hun huis of boven op de punt van eenen hooiberg-paal een oud wagenrad, dat zij niet meer gebruiken kunnen. Op zulk een wagenrad vestigt de ooijsaar bij voorkeur zijn verblijf. En is hij daar eenmaal op geweest, dan komt hij er jaar op jaar weder. Gebeurt het eene enkele maal, dat eene vreemde ooijsaars-familie daarop komt logeren, dan heeft er, wanneer de wettige eigenaar terugkomt, een vreeselijk gevecht plaats, dat soms met den dood van een der mannetjes eindigt. Maar gelukkig geschiedt dit hoogst zelden. Als de ooijsaars een nieuw huisgezin beginnen, bouwen zij ook meestal een nieuw nest en nieuw ooijsaars-huis.

Wij moeten ons verbazen over het geheugen van dit dier. Van Maart tot September woont de groote vogel in ons land. Dan vertrekt hij in den regel weer, en woont dus het zomer-halfjaar bij ons als op zijne buitenplaats en het winter-halfjaar weder in Spanje of Afrika, omdat het daar dan warm genoeg is voor hem. En toch vindt deze vogel den weg niet alleen heen en weder terug, maar ook hetzelfde plekje, waar hij vroeger gewoon heeft. En dat zonder zich ooit te vergissen. Waarlijk wij behoeven er niet aan te twifelen wie hun den weg wijst.

In ons vaderland broeden zij. Het wijfje legt van drie tot vijf eieren, die zoo groot zijn als een ganzenei. Zij bebroedt die eieren van 28 tot 30 dagen lang en wordt gedurende al dien tijd door het mannetje van voedsel ruim voorzien. Dat voedsel bestaat voornamelijk uit vischjes, vooral paling, kikkvorsch, padden, hagedissen, en, als zij niets anders kunnen bekomen, ook uit voornen. Maar altijd moet het vleesch of visch zijn. Zaad of planten eten zij niet. Daardoor zijn deze vogels ook een groote zegen voor de streken, waar zij hun verblijf houden, daar zij de te groote vermenigvuldiging der tweeslachtige en andere dieren tegengaan. Gij weet dat de Nijl in Egypte jaarlijks buiten zijne oevers treedt en dan veel slijk, dat zeer vruchtbaar voor den landbouw is, achterlaat. Maar met dat slijk blijven ook eene talloze menigte kikkvorsch, hagedissen en padden achter, die zeer nadeelig zouden worden wanneer zij al te zeer toenamen. Daarvoor zijn nu de ooijsaars, die juist in dien tijd er aankomen, de beste opruimers, zij gaan dadelijk aan het werk om hunne medegebrachte jongen en zichzelven te voeden naar hartelust, en terwijl zij anderen dienst doen, hebben zij zelve genot.

Dat is ook met den mensch, wiens hart wel geplaatst is, het geval.

Om de groote diensten, die deze vogel in dat land bewijst, werd hij door de oude Egyptenaren, die heidenen

waren, godsdienstig vereerd. Ofschoon wij dat gelukkig niet doen, mogen wij toch niet verzuigen, dat hij in ons vaderland buitengewoon geschat wordt, en dat vele eenvoudige lieden nog wel met bijgeloovige denkbeelden ten aanzien van dezen vogel vervuld zijn, waaruit men wel kan opmaken, dat hij door de vroegere bewoners van ons land, die ook heidenen waren, godsdienstig vereerd zal zijn. Reeds zijn naam duidt dit aan.

De naam ooijsaar komt af van het oude woord oobear, dat wil zeggen: heilaanbrenger. Wij kunnen hieruit dus reeds zien, dat men aan zijne komst geluk toeschreef. In Duitschland zeggen de landlieden nog, dat als iemand den ooijsaar voor het eerst in het jaar ziet en hij heeft dan eene goede hoeveelheid geld bij zich, hij het geheele jaar door geen gebrek aan geld hebben zal.

Waar een ooijsaar nestelt, daar sterft nooit eene koe, zeggen anderen, en ik geloof, dat zij volkomen gelijk hebben, als men de zaak maar goed opvat. Maar ik geloof niet, dat het waar is, wat men zegt, dat de ooijsaar uit dankbaarheid het eerste jaar een ei, het tweede jaar twee eieren en het derde jaar zelfs een jong uit zijn nest zou werpen; dat zou ons van de liefde voor hunne jongen al een zeer slecht denkbeeld geven. Maar ik kan u wel verzekeren, dat het niet waar is. 't Kan wel gebeuren, dat er bij ongeluk eens een ei uit het nest valt, of dat een speelsiek en onvoorzigtig jong te dicht op den rand van het nest komt en zoo naar beneden valt; maar dat de ouders zelf het er zouden uitwerpen, dat moet ge nooit gelooven. Dat behoort tot de sprookjes en is later voor de nuttige en onschuldige vogels. Want men mag toch nooit zijne dankbaarheid aan iemand bewijzen, door een ander en allermint door zijne eigene kinderen kwaad te doen.

Bij de Israëlieten werd de ooijsaar onder de onreine vogels gerekend te behooren. Hij mocht niet tot spijze gebruikt worden. Dat kan nu even goed om zijne groote nuttigheid als om de ongezondheid van zijn vleesch geschied zijn.

Bij het vertrekken doen de ooijsaars niet zoo als bij hunne aankomst. Zij komen, zoo als ik gezegd heb, eerst alleen; later bij paren; maar als zij weder heengaan verzamelen zij zich tot groote troepen op eene bepaalde plaats en vertrekken dan gezamenlijk. Dat vertrekken schijnt gewoonlijk des nachts te geschieden. En dat zij zulks gezamenlijk doen, blijkt ook wel daaruit, dat men genoegzaam tegelijkertijd al de ooijsaars van hunne nesten mist.

Sommige oude schrijvers verhalen van de ooijsaars al zeer mooie dingen; zoo zegt Epifanius, dat de oude ooijsaars die hun voedsel niet meer kunnen bekomen, door hunne jongen worden gedood. Ik geloof dit evenwel niet, omdat zij dan eene uitzondering van alle dieren zouden maken. Deze lieflijke deugd, ouderliefde, wordt alleen bij den mensch gevonden, en elk kind, dat zijne ouders niet helpt, stelt zich gelijk met het dier, dat al heel spoedig zijne ouders niet meer kent en hen nooit te hulpe komt.

Van de trouw en de liefde der oude ooijsaars voor hunne jongen heeft men evenwel treffende voorbeelden. Ik wil er u een van verhalen.

In 't jaar 1536 werd de stad Delft op den 3den Mei door eenen hevigen brand geteisterd; meer dan de helft der huizen ging bij dien brand verloren.

Op een der brandende huizen was een ooijsaarsnest gebouwd en daarin waren jongen, die al eenigzins groot waren, maar nog niet vliegen konden. Toen de oude ooijsaars de vlammen tot het nest zagen naderen deden zij met hunne snavels en pooten hun best om de jongen uit te dragen. Maar 't was hun niet mogelijk, alle pogingen mislukten, daar de jongen hun te zwaar waren, en de ooijsaars ook geen vogel is, die iets grijpen kan. Toen hun dit nu niet gelukte plaatsten zij zich op den rand van 't nest, sloegen met hunne vlerken zoolang mogelijk de vlammen van het nest af, en toen eindelijk ook het nest vuur vatte plaatsten zich de ouders op het nest, bedekten met hunne vlerken de jongen en lieten zich met hen door de vlammen verteren.

Dit wordt ons verhaald door Louis Guiccardijn in zijne beschrijving van de stad Delft.

De prachtige, nuttige en voor ons leerrijke ooijsaar verdient dus wel een plaatsje bij onze kennissen; vooral omdat ook hij onze gedachten opvoert tot Hem, die ook het gedierte des velds, het vee op duizend bergen zoo heerlijk heeft ingerigt, dat het in alles aan zijne bestemming kan beantwoorden.

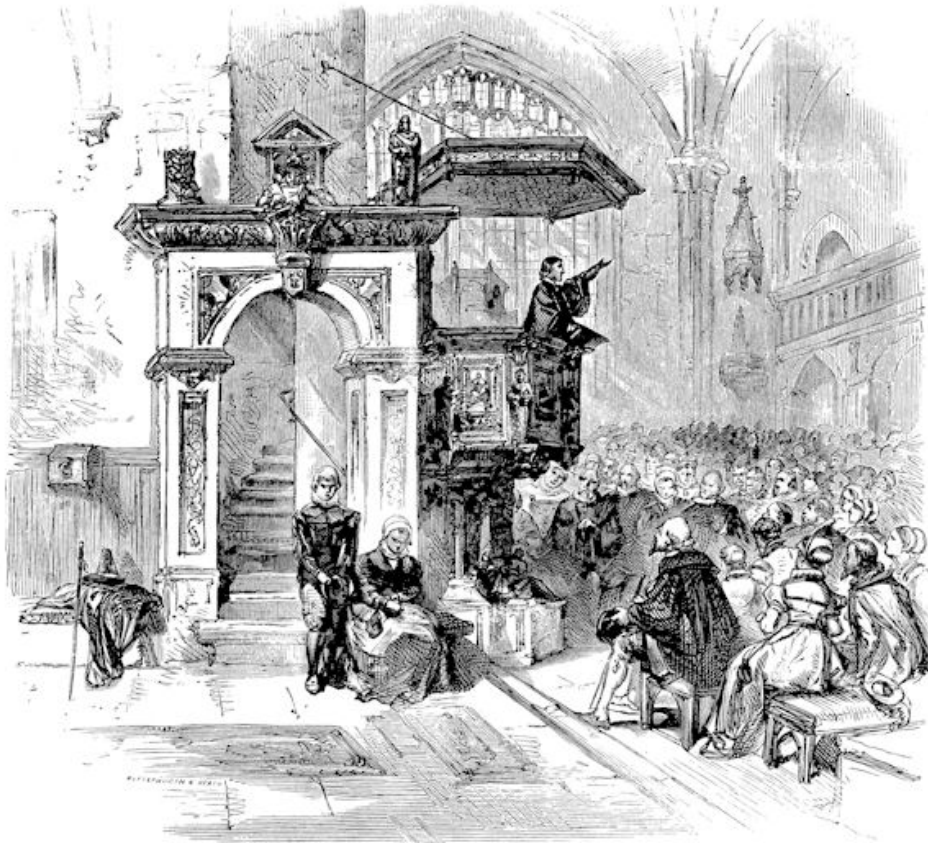
Mogten we daarom telkens als we in dit heerlijke jaargetijde den fraaijen ooijsaar zien, onze gedachten daarbij bepalen, dan zal ook het bestaan van dit dier op meer dan ééne wijze nuttig voor ons zijn.

U.

H. J. VAN LUMMEL.

VOORLOOPIG BERIGT.

Zoo de Heer wil zal de *Algemeene Vergadering der NEDERL. ZONDAGSCHOL-VEREENIGING* gehouden worden den 27 Augustus.

hem, dat wij de hooge roeping hadden de gesneden beelden te vernielen."

"De baljuw keek niet eens ons verzoekschrift in; maar hield het opgevouwen in de hand. Hij trad naar buiten, waar eene groote massa volks bijeen was. Hij zond zijne beambten uit met den last, dat niemand ons zou verhinderen in ons werk, op voorwaarde, dat niets weggenomen zou worden of vernield, alleen afgenomen en weggezet."

"Karel, het was slechts een voorwendsel, een eenvoudig voorwendsel van u. En is dat alles gelukt?"

De zegepraal duurde niet langer dan de eerste week van September, toen begon het bekend te worden, dat de graaf van Egmond in persoon tot zijn gouvernement komen zou, ten einde strenge strafbepalingen te houden over de beeldbrekers. De teregtstelling begon onmiddellijk na zijne aankomst. Zijn geheime sekretaris Bakkerzeel kreeg in last „twillig ketters en hun leeraar aan denzelfden paal op te hangen."

Egmond had gekozen tusschen de dienst des konings, die hem haatte, en het opperbevel over een Gereformeerd verbond, hetwelk vrij wat ellende van deze ongelukkige landen had kunnen afwenden. Hij had gekozen en wel tot zijn eigen ondergang. Hij had verklaard nooit zijn zwaard te zullen uittrekken om de inquisitie te steunen; hier handelde hij evenwel als ware hij zelf een inquisiteur geweest. Nu was het kasteel van Gent zijne verblijfplaats als uitvoerder van 's konings bevelen, een jaar later zou dat zelfde kasteel de plaats zijn, waar men hem gevangen nam als een oproermaker tegen 's konings gebod.

De inwoners van Vlaanderen en Artois namen bij menigten de vlugt naar de andere provinciën, of staken de zee over naar Engeland. Gerard Frank had men geraden te ontvlugten terwijl het nog tijd was, daar zijne gehechtheid aan de nieuwe leer maar al te zeer bekend was; maar hij hoopte dat zijne betrekking als carillon-speler van een groot klooster hem nog wel beveiligen zou. Verborgens te blijven was nu niet meer mogelijk, de spionnen waren zoozeer bij de hand, dat de koning van Spanje meermalen van uit zijne ver verwijderde spaansche hoofdstad het signalement en de aanwijzing der kleederdracht verzond van een ketter van weinig beteekenis. Zelfs stak de kardinaal de Granvelle daarmede den draak. „De koning," zeide hij, „zendt ons nu en dan den naam en het signalement van een ketter over, alsof het moeilijk ware er hier

DE CHRISTELIJKE FAMILIEKRING, VII.

een uit te vinden. Wij kunnen er duizend in eens aan den koning zenden. Wat mij aangaat ik wilde wel, dat ik zooveel dubloenen jaarlijks inkomen had als er hier ketters wonen."

Eindelijk op een avond toen de bleeke maan hoog boven de torens van Gent uitstak, werd een papiertje door de reet der deur in de hand van Gerard Frank gestopt. Daarop stond:

„Tot behoud van 't leven
Moesten Jozef en Maria zich met hun kind op reis begeven."

Zij reikten het blad aan elkander over; ieder las het voor zich.

„Hij spreekt in gelijkenissen, wie mag de schrijver toch zijn?" zeide Karel met een wantrouwend lachje.

„Mij dunkt gij zult die gelijkenis wel verstaan," antwoordde zijn vader. „En wat de schrijver aangaat, dat kan wel een van de heilige vaders zelve zijn! Maar wat heb ik gedaan, dat ik zou moeten vlugten? Al mijn eigendom verlaten, en — mijne uitvinding zoo dicht bij de voltooiing!"...

Zijn oog viel op zijne dochter, die met gevouwen handen bij de kachel stond het noodlottig briefje wezenloos aanstarende. „Mijn kind, mijn Lijsken! maak u gereed, wij zullen gaan. Wat sta ik ook te dralen om der wille van een mechanischen arbeid, waar uw leven en uwe veiligheid in gevaar zijn!" Zoo sprekende zocht Gerard zijn klein beetje geld op, — 't was het eenige dat hij meenemen kon.

De publieke weg was na deze waarschuwing veiliger dan het huis; zij konden in de schaduw der huizen voortsuipen, of in de diepe poorten wegkruipen. Van niemand durfden zij afscheid nemen, zelfs niet van hunne beste vrienden. Zoo hoorden zij in de poort verscholen den hoefslag van Egmonds ruiters, die de gerechtsdienaars der inquisitie moesten escorteren, op hun weg tot opsporing der ketters. Dien nacht werd menige goede vangst gedaan, maar Gerard Franks huis was ledig bevonden.

HOOFDSTUK XVI.

HET AKKOORD.

De landvoogdesse Margaretha van Parma was zoozeer door het moedig optreden der beeldstormers verschrikt, dat zij-zelve op het punt was de vlugt te nemen, en in haren angst een dekreet onderteekende, waarbij enkele vrijheden aan de Hervormden werden toegestaan. Op alle plaatsen, waar vóór den 24sten Augustus eene predikatie had plaats gehad, mogt dit voortdurend geschieden; hiermede werden dus de hagepreken gewettigd.

Nadat zij dit toegestaan had, begaf de edele vrouw zich onmiddellijk in haar geheim vertrek, en schreef een radeloos brief aan haar broeder, den koning van Spanje. Zij verklaarde hem daarin, dat zij de grootste zonde van haar geheele leven thans begaan had, verzocht hem niet op hare vergunning te letten, maar zelf te komen om de oude kerk te steunen en te herstellen.

Het volk was met dit dekreet best tevreden. Zij begonnen reeds toebereidselen te maken tot het bouwen van eigene kerken voor de Hervormden. Maar graaf van Egmond was nog niet zoo spoedig geneigd te doen wat Margaretha van Parma veroorloofd had. Hij kende het spaansche hof, en wilde zich bij den koning weder in gunst herstellen; daarom sloeg hij in Vlaanderen en Artois geen acht op het akkoord en zette de vervolging der ketters voort.

De Prins van Oranje dacht er anders over, en deed al wat in zijn vermogen was om het akkoord met billijkheid uit te voeren. Hij vond uit, dat in sommige der antwerpsche kerken reeds eene hervormde prediking had plaats gehad. Herman Strijker, de dominikaner monnik, had tweemaal tot eene groote schare in de kathedraal gesproken. Nu telde hij de hoofden en verdeelde de kerken met dit gevolg, dat drie der godshuizen van Antwerpen voor de „religie” werden ingeruimd. Gereformeerden, Lutherischen en Doopsgezinden kregen er ieder een. Zoo zou nu „de inquisitie voor nu en voor immer ophouden!” Ach! dat meende men, alsof het veelhoofdige monster door een akkoord te verslaan ware.

Zoo kwam het nu ook, dat Nina in haar dagboek kon schrijven:

„Ik kan het haast niet gelooven, dat ik eene protestantsche godsdienstoefening heb bijgewoond in een onzer antwerpsche kerken, gezuiverd van alle beelden en reliquiën; dat ik het woord Gods zuiver heb hooren preeken door Meester Herman, vroeger monnik der dominikaner orde.

„Nooit was ik te voren in eene vergadering van ons volk, omdat ik wegens de ongesteldheid van mijn ligchaam niet in staat was te gaan, waar ik zoozeer wenschte te wezen. Het bosch van baron van Berghen was mij vooral veel te ver, en dan nog eene prediking in de open lucht. Maar nu de geliefde Prins onze burggraaf zulke maatregelen nam, dat ons eene kerk werd afgestaan, was het ook mij mogelijk mij daarheen te laten brengen, en wat heb ik genoten! Vroeger hoorde ik wel eens eene preek van bedelmonniken; maar deze was daarvan geheel verschillend. In deze was geene enkele toespeling op mirakels van heiligen. Ook schold de prediker niet op andersdenkenden, zelfs de meest getrouwe katholieke zou niet kunnen zeggen dat hij iets gehoord had, hetwelk hem ergernis geven moest. Alleen het Evangelie, het zuivere woord Gods werd ons uitgelegd.

„Enkele woorden sprak meester Herman over de noodzakelijkheid om kleine kapellen of vergaderzalen te bouwen op de plaatsen, waar de Hervormden vroeger te zamen kwamen, en waar zij dit nu met alle regt mogten doen volgens het akkoord der landvoogdes. Hij wekte de rijken op daartoe hunne gaven af te zonderen. Ook de vrouwen mogten hare juweelen en kleinodiën brengen, dit zou een Gode welbehagelijk offer zijn tot redding van zielen bestemd. Ook ik heb daarvoor nog wel wat over, als mijn lieve vader mij vergunnen wil die dingen weg te geven.

„En wat deed de prediker de verdiensten van Christus duidelijk uitkomen! Hij zeide: al wat de Katholieken door alle tijden met goede werken en aalmoezen hebben bijeengebragt, is nog niet het duizendste part van de verdiensten van Christus, wiens bloed alleen van zonden reinigt, en wiens naam de eenige is, door welchen wij kunnen zalig worden.

„Ook had hij menig goed woord voor mij in mijnen rampspoed, daar ik alles naar de wereld moet missen, wat andere jongelieden gelukkig maakt.

„En wat was dat psalmgezing treffend. Het deed mij denken aan

wat ik eens las in het Evangelie: eene stemme veler wateren, en van vele donderslagen. Ik kan mijne tranen niet inhouden:

„Hun zwaard deed hun dit land niet erven,
Hun arm deed hun geen heil verwerven;
Maar uwe regterhand, uw magt
Heeft hun dien voorspoed aangebragt.”

„Dat psalmgezing deed mij niet minder goed dan de preek. Zooveel duizende stemmen vereenigd in hetzelfde lied!

„Ons volk is zoo gelukkig met het akkoord. Nu kunnen zij zonder vrees op de straat verschijnen, en met vrouw en kinderen naar de kerk gaan. En tante Philippa meent dat de kerken op deze wijze geheel verontreinigd zijn.

„De koning zal nooit tot zulke dingen zijne toestemming geven; neen, nooit; daartoe is hij een veel te ijverig Katholiek,” zeide zij gisteren morgen.

„Ik vrees, dat gij gelijk hebt,” antwoordde mijn vader haar, die heeft niet zulk eene goede verwachting voor de toekomst, als vele andere Protestanten. „Het zal een kwade dag voor Antwerpen zijn, als hij zijne goedkeuring weigert.”

„De zegening der H. Kerk is beter dan alle handelsvoordeelen,” hernam tante.

„Dat hebben wij reeds gezien,” antwoordde mijn vader. „Sir Thomas Gresham, de engelsche agent te dezer stede, heeft reeds de londensche handelshuizen gewaarschuwd, dat er weinig zekerheid voor hunne cargos in onze stad is, en hun geraten eene andere stapelplaats voor hunne waren uit te kiezen, namelijk de stad Hamburg aan de Elbe. Maar nog meer dan dit hindert ons, dat wij ons eigen werkvolk naar Engeland zien verhuizen. Engelsche wol wordt daar geweven door vlaamsche werklieden, die de koningin Elisabeth met vreugde ontvangt.”

„De koningin der ketters zal blij zijn, dat zij onzen koning zooveel mogelijk plagen en benadeelen kan,” was tantes antwoord. „Ik heb meer dan eens gehoord hoe gehaat deze Elisabeth is bij de lieden van het oude geloof; zelfs pater Adriaan, die zulk een vriendelijk oud man is, heeft mij gezegd, dat hij zich niet begrijpen kan hoe haar volk zulk eene boosaardige vorstin dulden kan.”

„Toen wij uit de kerk terugkwamen en mijn vader naast mij zat in de groote zaal, nadat hij mij uit de koets geholpen had, waagde ik het hem te vragen of ik mijn zilveren drinkbeker mogt geven voor den bouw eener kapel aan de Mollekenstroom, waarvan de prediker gesproken had. Hij zag mij liefdevol aan, en zeide: „dat was nog zoo slecht niet, mijn kind,” en zijn oog latende gaan over al het prachtige huisraad in onze kamer, voegde hij daarbij: „mij dunkt ook, dat het hier veel te sierlijk is voor lieden, die hun schat in den hemel hebben, lieve Nina!”

„Het deed mij goed vader zoo te hooren spreken. Inderdaad hij is wel zeer veranderd. Wat was hij vroeger grootsch op zijne prachtige drinkbekers!”

„Laat ons niets doen uit ijdele eer,” voegde hij daarbij. „Waartoe dient die tentoonstelling van ijdelheden! En ik kan op eene andere wijze den bouw der kerk niet helpen bevorderen. De handel heeft veel geleden in dezen tijd van onrust. Wat zoudt gij er van denken, Nina, als wij al die zilveren bekers en schalen maar eens te gelde maakten voor eene kerk?”

„O, wat zou tante Philippa daarvan zeggen? Zulk een buffet met zilver dunkt haar onmisbaar in ieder burgerhuis!”

„Eene andere groote verrassing beïdde mij dienzelfden avond.”

Ik was in mijne kamer, om nog eens in stilte te overdenken wat ik gehoord had, en mijn dagboek te vervolgen toen mijn vader oom Gerard Frank en Lijsken-nicht bij mij binnen bragt.

„Ik vond haar beminnelek; maar zij was een weinig schuw en sprak zeer weinig. Zou zij bang voor mij zijn, voor mij die bang voor ieder ben? Zij was van Gent gekomen in groote overhaasting ten gevolge eener waarschuwing, die een onbekend persoon hun had doen geworden. Zeker zijn de hervormden niet zoo veilig in Gent als hier onder onzen goeden Prins van Oranje.

„Mijn oom zag ook zeer vriendelijk en ernstig, maar hij was eveneens confuus, en had het voorkomen van een arm man. Ik hoorde hem aan mijn vader vertellen, dat hij alles in den steek had moeten laten.

„Dan mag ik tot u zeggen, Gerard,” was mijn vaders antwoord: „Verblijd en verheug u, want uw loon is groot in de hemelen. Hij heeft reeds in uw tijdelijk onderhoud voorzien. Ik heb genoeg voor ons beiden, en zijt gij niet mijn broeder in het geloof, zoo als gij het ook